

Náučný chodník Prielom Muráňa

Kraj:	Košický
Okres:	Rožňava
Geomorfologická jednotka:	Juhoslovenská kotlina
Geologické jednotky:	gemerské pásmo a neogénna panva
Chránené územie:	prírodná pamiatka Prielom Muráňa a prírodná pamiatka Peško
Prístup:	bus Bretka, vlak Gemerská Panica
Východisko:	Bretka, autobusová zastávka pri materskej škole
Trasa:	Bretka - jaskyňa Peško - Stará huta - Bretka
Dĺžka, prevýšenie:	3,2 km, prevýšenie 70 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	6 + úvodný panel
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Časť trasy je súběžná so zelenou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2010

Aktuálny stav: Informačné panely i značenie trasy sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Bretka, Bretka 33, 980 46 Gemerská Panica

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s návštevou jaskyne Peško.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Bretka. Nevelká obec v severovýchodnej časti Rimavskej kotliny na toku Muráň nad jeho ústím do Slanej na sever od Tornale. Prvý písomný doklad o obci je z roku 1286. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, ovocinárstvom a murárstvom. Na plošine nad bralným svahom nad tokom Muráňa stojí torzo kaplnky sv. Andreja apoštola a kalvínsky kostol. Kaplnka bola zbombardovaná počas druhej svetovej vojny pri útoku na blízky vojenský bunker. V roku 1938 - 1945 bola obec pripojená k Maďarsku. V barokovej kúrii z roku 1754, ktorá so sýpkou a domom služobníctva patrila rodom Beretkeyovcov, Tornallyayovcov a Fialkovcov, sídli od roku 2009 Galéria Gemerského fotoklubu. V obci je v historických roľníckych objektoch z 18. storočia Skanzen Beretkei s ľudovou izbou a včelárskym múzeom. Pod prielomovým úsekou Muráňa povyš obce stojí vodný mlyn z roku 1920. V prielome a nad ním sa nachádza asi 15 malých jaskýň, z ktorých najvýznamnejšie sú Hutnianska jaskyňa a jaskyňa Peško. Jaskyne sú voľne prístupné verejnosti.

Prírodná pamiatka Prielom Muráňa. Chránené územie v juhovýchodnej časti Licinskej pahorkatiny v Rimavskej kotline vyhlásené v roku 1980 v oblasti svahov a dna doliny Muráňa zahľbeného na svojom dolnom toku medzi obcami Meliata a Bretka so zákrutami až 100 m do triasových vápencov so zvyškami významnej teplomilnej lesnej a stepnej vegetácie s viacerými vzácnymi druhmi rastlín a živočíchov. Prielomový úsek doliny, dlhý 3,5 km, je príkladom antecedencie, t. z. že Muráň tu tiekol ešte pred výzdvihom skalného územia, cez ktoré sa prerezáva, po mladších nadložných nespevných sedimentoch, medzičasom zdenudovaných. Dno doliny pozdĺž toku Muráňa (až po jeho ústie do Slanej pod Bretkou) je súčasťou územia európskeho významu Alúvium Muráňa (súčasť sústavy Natura 2000).

Prírodná pamiatka Peško (maď. **Peskő).** Fluviokrasová jaskyňa, chránená od roku 1994, nachádzajúca sa severne od obce Bretka v Rimavskej kotline pod prielomom Muráňa v masíve rovnomenného vápencového brala v ľavom svahu doliny. Ide o 17 m dlhý krasový tunel s otvormi na oboch stranách. Jaskyňa bola obývaná už v dobe kamennej, o čom svedčia archeologické nálezy. Názov jaskyne vznikol z dvoch slov rôzneho pôvodu - zo slovanského pešť (pec, jaskyňa) a maďarského kő (skala, kameň). Jaskyňa je verejnosti voľne prístupná.

Juhoslovenská kotlina. Úzke nížinné územie na južnom Slovensku pri slovensko-maďarskej štátnej hranici pretiahnuté v rovnobežkovom smere medzi Šahami na západe a Plešivcom na východe dlhé asi 120 km s charakterom brázdy okolo riek Ipeľ, Rimava a Slaná. Na západe sa kratučkým, 1,5 km dlhým úsekou dotýka Podunajskej pahorkatiny, na severe susedí s Krupinskou planinou, Ostrôzkami, Revúckou vrchovinou a Slovenským krasom, na východe Bodvianskou pahorkatinou. Na juhu pri hranici s Maďarskom do nej od juhu presahuje severná časť vulkanického pohoria Cserhát - Cerová vrchovina. Je tektonicko-erózneho pôvodu - vznikla v neogéne mohutným prehybom zemskej kôry. Budovaná je paleogénnymi a neogénnymi morskými a jazernými sedimentmi, lokálne i vulkanoklastikami, zväčša prekrytými kvartérnymi riečnymi štrkami a pieskami na severe s pokrovom

spraší a sprašových hĺín. Prevažne pahorkatinový povrch je rozčlenený riečnou sieťou do plytkých dolín so širokými nivami a riečnymi terasami Iplá, Rimavy, Slanej a ich prítokov a plochými chrbtami medzi nimi. Delí sa na tri vzájomne slabo oddelené kotliny – od západu Ipeľskú, Lučenskú a Rimavskú. Pre svoju nízku nadmorskú výšku (do 400 m n. m.) a otvorenosť k juhu patrí k najteplejším a najsuchším kotlinám na Slovensku. Vyvíera tu mnoho minerálnych a termálnych prameňov, pri ktorých vznikli kúpele (Číž), termálne kúpaliská (Dolná Strehová, Tornaľa) alebo plniarne minerálnych vôd (Tornaľa). Kotlina je zväčša odlesnená, zachované sú zvyšky teplomilných dubín, dubo-hrabín, pozdĺž tokov lužné lesy. Mierne klimatické podmienky s najmenšou veternosťou na Slovensku umožnili intenzívny rozvoj poľnohospodárskej výroby.

Názvy informačných panelov

1. Úvodný panel (geológia)
2. Bretské vrstvy
3. Bralo Peško
4. Vodný mlyn
5. Flóra a fauna
6. Stará Huta (továreň na klince, Maša)
7. Hutnianska jaskyňa

